

1. TEMA: Sözüñ İnceliđi

- **Tema:** Sözüñ İnceliđi
- **Okuma:** Şiir “San’at”
- **Okuma:** Deneme “Picasso’nun Hatları”
- **Edebiyat Atölyesi:** Yazma “Duygularımı Betimliyorum”
- **Dinleme/izleme:** Mülakat “Sevinç Çokum’la Mülakat”
- **Edebiyat Atölyesi:** Konuşma “Düşüncelerimi Sunuyorum”

Bu Temada Öğrenilecek Kavramlar

- Söz varlığı
- Edebî dil
- Günlük dil
- Gerçeklik
- Kurmaca
- Açık ve örtük ileti
- Sürükleyicilik
- Yaratıcılık
- Hayal gücü
- İmge
- Sembol
- Çağırışım

Faruk Nafiz Çamlıbel (1898-1973)

Eserlerinden Bazıları Benim Gözümden Faruk Nafiz Çamlıbel İstanbul’da dünyaya gelir. Kayseri, Ankara ve İstanbul’da edebiyat öğretmeniği yapar; 1946’da milletvekili seçilir.

- Orhan Seyfi Orhon, Enis Behiç Koryürek, Halit Fahri Ozansoy ve Yusuf Ziya Ortaç ile Beş Hececiler (**Hecenin Beş Şairi**) olarak adlandırılan grupta yer alır.
- İlk şiirlerinde sıklıkla kullandığı aşk temasını, memleket edebiyatı idealiyle yazdığı eserlerinde memleket sevgisiyle birleştirir.
- Eserlerinde Anadolu kültürünü, millî ve manevi değerleri yüceltir. Anadolu’yu ve Anadolu insanını sade bir dille anlattığı **Han Duvarları** şiiriyle Anadolu’ya gerçekçi bir gözle bakan ilk şairlerden biri olur.
- Anadolu insanının hayatını işlediği **Canavar** adlı tiyatro oyunu, hece ölçüsüyle yazdığı başarılı eserlerindedir.
- Mustafa Kemal Atatürk’ün isteğiyle **Akın ve Özyurt** piyeslerini yazar. **Akbaba ve Karikatür** dergilerinde **Çamdeviren ve Deli Ozan** takma adıyla mizahi şiirler yayımlar.
- Behçet Kemal Çağlar ile birlikte yazdığı **Onuncu Yıl Marşı** en tanınmış eserlerindedir.
- **Şiir:** Şarkın Sultanları, Dinle Neyden, Gönülden Gönüle, Suda Halkalar, Bir Ömür Böyle Geçti, Han Duvarları...
- **Tiyatro:** Yayla Kartalı, Dev Aynası, Kahraman...
- **Roman:** Yıldız Yağmuru...

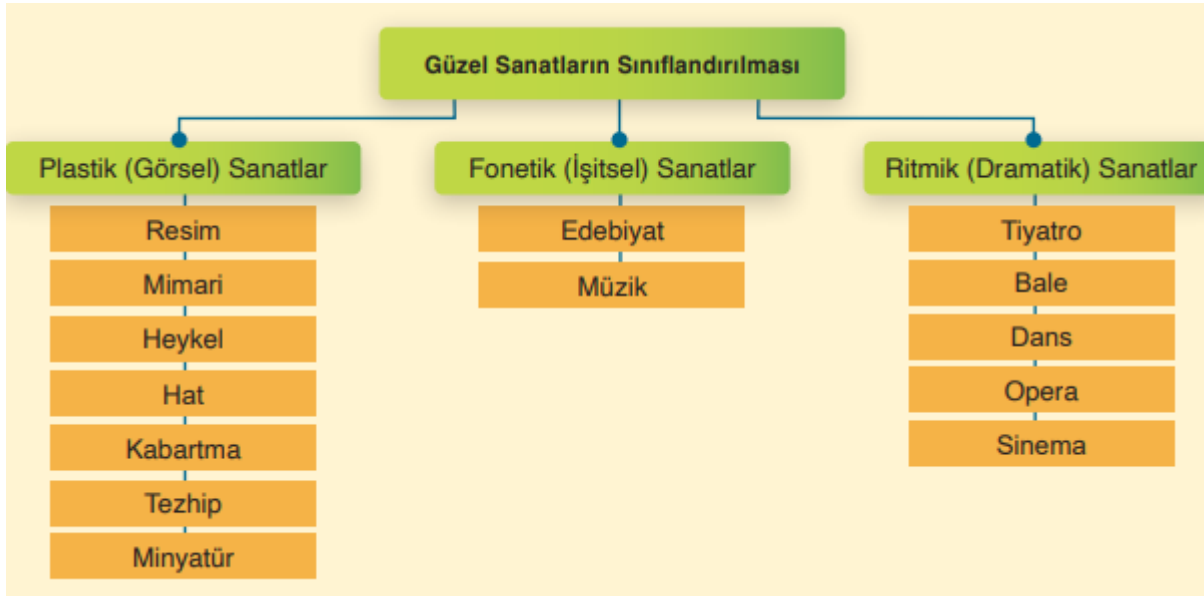
Sanat ve Sanatçı

İnsanlar; duygu, düşünce ve hayallerini tarihin ilk dönemlerinden itibaren farklı şekillerde ifade etmiştir. Bu ifade ediş; bir mağara duvarındaki resim, bir kilimdeki nakış, Jale Yasan'ın Halı Dokuyan Kızlar tablosu, Mimar Sinan'ın Süleymaniye Camisi'ndeki bir hat, Çanakkale Savaşları'na yakılan bir türkü veya İstiklal Marşı'ndaki bir dize olabilir.

Sanat, insan zihninde beliren duygu ve düşüncelerin bir esere yansıtılmasıdır. Bu eser; resim, müzik, edebiyat, mimari gibi alanlarda verilebilir. **Sanat;** geçmişle gelecek arasında bir köprü, insanı yaşama bağlayan bir bağ, insana zevk veren duygu ve düşüncelerin ifadesidir. Bu bakımdan sanatta amaç, sonsuz olan ideale ve estetik beğeniye ulaşmaktır.

Sanatçı, sezgi ve algısıyla diğer insanların göremediklerini görür; eseriyle güzele ve estetik değere ulaşır. Sanat eserleri, bir sanatçının elinden çıkar ve bu eser; okuyan, dinleyen ve izleyenlerde estetik bir beğeni ve heyecan uyandırır. Sanatçı, güzel olana ulaşma kaygısı taşır. Sanat, bu özelliği ile insanı manevi açıdan yüceltir ve eğitir. İnsan, manevi açıdan bu gelişmeyi gösterirken estetik değerlerden yararlanır.

Sanatçılar, eserlerini oluştururken farklı malzemeler kullanır. Her sanatçı; hayatından, çevresinden, yaşadığı toplumdaki etkilenerek duygu, düşünce ve hayallerini farklı malzemelerle yansıtır. Örneğin bir heykeltıraş malzemesine şekil verip bir heykel yaparken bir ressam boyaları kullanıp eşsiz bir tablo yapar. Bir müzisyen ise sesleri dizip bir müzik eseri meydana getirir. Güzel sanatlar; kullanılan malzemeye, hitap edilen duyu organına ve sergilendiği yere göre üç ana gruba ayrılır: plastik (görsel), fonetik (işitsel) ve ritmik (dramatik) sanatlar.

Edebiyat, diğer güzel sanatlardan farklı olarak hiçbir maddi malzemeye, alete veya mekâna bağlı değildir; edebiyat bütünüyle zihinsel bir sanattır. Edebiyat, gücünü ve zenginliğini malzemesi olan dilden alır. İnsanların günlük hayatında anlaşma aracı olan dil, sanatçıların özgün kullanımlarıyla zenginleşmektedir.

Edebî metinler, kurmaca metinlerdir. Bu metinlerde dış dünyadaki gerçeklik olduğu gibi anlatılmaz. Yazar ya da şair, dış dünyadaki gerçekliği kendi süzgecinden geçirerek eserine aktarır. Bilim insanı; bir eser ortaya koyarken eserinin konusu olan nesne, durum ya da olayla ilgili nesnel bilgiler verir; dış dünyadaki gerçekliği olduğu gibi eserinde yansıtır. Bilim insanının amacı okuru bilgilendirmektir. Bir şair veya yazar; bir nesne, olay ya da durumla ilgili duygu, düşünce ve hayallerini eserinde anlatırken öznel davranır; bunlarla ilgili

hislerini, sezgilerini ve bunların kendisinde uyandırdığı çağrışımları kurgulayarak okura aktarır. Okur, bilimsel bir eseri her okuduğunda aynı anlamı çıkarırken aynı edebî metni her okuyuşta farklı anlamlar çıkarır.

Edebî söyleyişin inceliğini yansıtan metinlerde sanatçılar; bazen günlük dile ait anlatım biçimlerinden, kalıplaşmış ögelerden yararlanır. Bu durum, metne içtenlik kazandırarak metni ilgi çekici hâle getirir. Ancak edebî metinlerde doğrudan doğruya günlük dil kullanıldığı da söylenemez. Bu metinlerin diliyle günlük dil arasında yakınlıklar olduğu gibi günlük dile aykırı kullanımlar da vardır. Bu kullanımın nedeni; şair ve yazarların duygu, düşünce ve hayallerini ifade ederken kelimelerin anlamlarını yetersiz bulmaları veya kelimeleri yeni bağlamlarda kullanmak istemeleridir. Kendini ifade etmek için dilden başka aracı olmadığından sanatçılar; dildeki kelimelere, söz kalıplarına, cümlelere farklı anlamlar yükleyebilir.

Sembol, duyarlarla ifade edilemeyen bir şeyi belirten somut nesne veya işarete verilen addır. Edebî söyleyişin inceliğini yansıtan metinlerde kullanılan dil, günlük dilden farklı olarak çok anlamlı bir yapıya sahiptir. **Sanatçılar**; eserlerinde kelimeleri, kelime gruplarını ve cümleleri kendilerine özgü bir kullanımla farklı anlamlara gelecek şekilde dönüştürür. Bu dönüşüm sonucunda da imge ortaya çıkar. İmgelerin şiirde kullanımı ise edebî sanatların oluşumuna zemin hazırlar.

Kelimelerin bilinen anlamları; bazen şair ve yazarların duygu, düşünce ve hayallerini ifade etmede yetersiz kalır. Bu nedenle şairler ve yazarlar, ihtiyaç duydukları zamanlarda edebî sanatlara başvurur. Şairin şiirde kullandığı edebî sanatı ya da sanatları bilmek; okurun şiiri anlamasını, şiirdeki açık ve örtük iletileri fark etmesini, şiirin anlam zenginliğini ve çağrışım gücünü kavramasını sağlar.

Şair ve yazarlar tarafından edebî metinlerde bir araya getirilen kelimeler; okurda farklı duygu, düşünce ve hayaller uyandırır. Bu metinlerde kelimelerin çok anlamlılığından doğan anlam katmanları vardır. Bu anlam katmanları, metinlerin çağrışım güçlerini yükseltir. Bu metinler; okurun ruh hâline, tahsiline, hayata bakışına, yaşına; eserin okunduğu sosyal ortama ve döneme göre farklı çağrışımlar uyandırabilir.

Edebî metinlerde sanatçılar, anlatmak istediklerini bazen açıkça dile getirirken bazen okura sezdirme yoluna gider. Sanatçıların açıkça dile getirdikleri, metnin açık iletileri olarak nitelenirken sanatçıların okura hissettirdikleri, sezdirdikleri ve çağrıştırdıkları örtük ileti ya da iletilerdir.

Güzel sanatların ana kollarından biri olan edebiyatın malzemesi dildir. Şairler ve yazarlar, dili kullanarak edebî eserler kaleme alır. Dili ifade vasıtası olarak kullanan edebiyatın diğer bilim dallarıyla doğrudan ya da dolaylı olarak ilişkisi vardır. Edebiyat özellikle tarih, sosyoloji ve psikoloji ile yakından ilişkilidir. Sanatçı; tarihî olayları eserlerinde kurgularken tarihten, eserindeki kahramanların ruhsal çözümlerinde psikolojiden, toplumla ilgili konularda sosyoloji biliminden yararlanır.

Kelimelerin bilinen anlamları; bazen şair ve yazarların duygu, düşünce ve hayallerini ifade etmede yetersiz kalır. Bu nedenle şairler ve yazarlar, ihtiyaç duydukları zamanlarda edebî sanatlara başvurur. Şairin şiirde kullandığı edebî sanatı ya da sanatları bilmek; okurun şiiri anlamasını, şiirdeki açık ve örtük iletileri fark etmesini, şiirin anlam zenginliğini ve çağrışım gücünü kavramasını sağlar.

Şair ve yazarlar tarafından edebî metinlerde bir araya getirilen kelimeler; okurda farklı duygu, düşünce ve hayaller uyandırır. Bu metinlerde kelimelerin çok anlamlılığında doğan anlam katmanları vardır. Bu anlam katmanları, metinlerin çağrışım güçlerini yükseltir. Bu metinler; okurun ruh hâline, tahsiline, hayata bakışına, yaşına; eserin okunduğu sosyal ortama ve döneme göre farklı çağrışımlar uyandırabilir.

Rasim Özdenören (1940 -2022)

Rasim Özdenören, Kahramanmaraş'ta doğar, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesini ve İstanbul Üniversitesi Gazetecilik Enstitüsünü bitirir.

Aynı yıl Devlet Planlama Teşkilatına uzman yardımcısı olarak girer.

Mavera dergisini kurar. Edebiyat sahasındaki şöhretini öykü kitaplarıyla sağlar, pek çok düşünce eseriyle de dikkat çeker. 1967'de yayımladığı Hastalar ve Işıklar'dan 2009'da yayımladığı İmkânsız Öyküler'e kadar on öykü kitabına imza atar.

Sanat, edebiyat ve öykü türü üzerine ileri sürdüğü görüşleriyle dikkatleri üzerine çeker. Kültürel ve sosyal değişimin bireyde ve ailede yol açtığı çarpıklıkları, çelişkileri, açmazları kendine has bir bakış açısıyla işler. Şiirsel bir söyleyişe sahiptir.

Eserlerinden Bazıları Hikâye: Kuyu, Çözülme, Ansızın Yola Çıkmak, Denize Açılan Kapı... **Roman:** Gül Yetiştiren Adam. **Deneme:** İki Dünya, Ruhun Malzemeleri, Yeniden İnanmak, Kafa Karıştıran Kelimeler...

Dil, insanlar arasında anlaşmayı sağlayan bir araçtır. Dil; bu işlevinin yanında bir insanın yetişmesine, zihinsel bakımdan gelişmesine de yardımcı olur çünkü insan dille düşünür ve dil aracılığıyla hisseder. İnsan; düşünen ve düşündükleriyle yeni şeyler üreten, ardından da ürettiklerini başkalarıyla paylaşma gereği duyan sosyal bir varlıktır. İnsanlar, ürettiklerini konuşarak veya yazarak da paylaşabilir. Yazmakla zaman ve mekân kavramları aşılır. Bu bakımdan konuşmak kadar yazmak da insanın vazgeçilmez anlaşma ve iletişim aracıdır. İnsanlar; duygu ve düşüncelerini gözlemlerinden, bilgi birikimlerinden yararlanarak yazı sayesinde güzel, doğru ve etkili biçimde yansıtır. Bu yansıtma eylemi, sadece bilgi vermekle sınırlı değildir. Yazma eylemi, aynı zamanda okurların zevk almasını sağlamaya yönelik çok yönlü bir etkinliktir. Bu etkinlikler; şiir, deneme, fıkra, makale, hikâye, roman gibi türlerle yapılır.

Deneme, yazarın seçtiği bir konu üzerinde kesin sonuçlara varmadan kişisel görüş ve düşüncelerini anlattığı metin türüdür. Denemede yazar; sanat, edebiyat, doğa, yaşam, dünya görüşü gibi insan ve insanla ilgili konulara değinir. Deneme yazarı, gözlemlerinden ve deneyimlerinden yararlanır; kendisiyle konuşur gibi içten ve yapmacıksız bir anlatımı yeğler. Denemeyi bir tür olarak ortaya koyan ve onu diğer türlerden ayıran Montaigne'dir (Monteyn). Türk edebiyatında Nurullah Ataç, Sabahattin Eyuboğlu, Suut Kemal Yetkin, Salah Birsal, Şevket Rado deneme türünün tanınmış temsilcilerindendir.